

Anniversari

Pere Villalba¹

Quid est enim dulcius otio litterato? Is dico litteris, quibus infinitatem rerum atque naturae et, in hoc ipso mundo, caelum, terras, maria cognoscimus (Tusculanae disputationes, IV, 36, 105).

Ciceró havia previst amb aquestes paraules –i també alguns altres autors clàssics– que el món era cognoscible, és a dir, que l'Univers estava organitzat segons lleis i principis, i tot això podia ésser conegut per l'ànima racionativa. També, creia ell, que el món de la nostra societat estava organitzat amb lleis i principis. Aquesta és la tasca primordial, vull dir, la de conèixer el món, que ha dut a terme durant quinze anys la *Revista Internacional d'Humanitats (RIH)*, és a dir, conèixer els interessos noètics dels investigadors d'un ampli sector d'aquest microcosmos, entrar en contacte amb els mètodes d'investigació que té per objecte aquest ésser real que anomenem 'home'. I conèixer, així, la societat, ah la societat!, per tal de subsanar-la, per tal de donar-li quelcom on es pugui agafar i eixir de la cloaca on s'ha ficat. ¿De què serveixen tots els esforços del nostre intel·lecte, si no milloren la ment i el cor de l'home?

Ja que vivim en un món que està instal·lat en una situació perversa, i encara anirà a pitjor, és bo que algunes *ments* es dediquin a denunciar, a recordar i a anunciar alguns vicis i valors, com, per exemple, què és l'home, què és la societat, i, sobretot, quin és el *fi* dels individus i de la *societat* en general, o bé per què morim i morirem, per què existeix el càncer, etc., és a dir, el perquè de la nostra realitat i de la del cosmos, per tal d'adreçar-s'hi amb la *primera intenció*. Tota la resta d'aspiracions són 'aigua passada', són purament materials, són vel·leïtats de l'estupidesa humana, tot plegat cridat a la corrupció, i, com diem els catalans, 'aigua passada no mou molí'.

Aquesta roda del temps anomenada *RIH*, que ha girat puntualment durant quinze anys, ha fet possible de posar en contacte molts esperits desitjosos de conèixer la veritat i de contribuir en la bondat del món, persones d'estudi de tota l'àrea de la cultura grecollatina o occidental, digui's com es vulgui dir. A totes elles, doncs, el nostre agraïment, car, com deien els antics perses, aquell qui és un desagraït "caurà en tota mena de desvergonyiments".

Això no obstant, no fóra observar una actitud condigna i concorde amb el que acabo d'escriure, si no reconeguéssim que el predit agraïment ha d'anar dirigit d'una manera especial al Professor Jean Lauand, de la Universitat de São Paulo, sense el qual la *RIH* no hagués estat possible de la manera que ara ho és: ell ha estat el dirigent de l'orquestra, i, com diu un amic meu, el més important d'una orquestra són els músics, el més necessari és el compositor, però l'insubstituïble amb intensitat és la batuta, perquè marca el *tempo* i alhora és ella qui dóna forma a la matèria.

---

¹. Professor doctor de la Universitat Autònoma de Barcelona. Fundador de la Revista Internacional d'Humanitats del Cemoroc.

Ara voldria fer alguna consideració important sobre la paraula ‘Humanitats’ que figura en el títol d’aquesta revista. No és perquè sí que hi és posada la paraula ‘Humanitats’, ni és una delimitació del panorama d’estudi que la revista vol absorbir. La paraula ‘humanitat’ ha estat, certament, arraconada a l’àmbit del saber sobre l’home, sobre l’home i les seves futeses. Però aquest anar a estudiar ‘l’home’, és a dir, la ‘*humanitas*’, ve del filòsof més prestigiós que mai ha pogut tenir el món, que es deia Sòcrates d’Atenes (469-399 aC), assassinat per la democràcia atenesa. Ell va ser un gran expert en el coneixement del món de la Física, del macrocosmos, i al final va trobar que era molt més gratificant d’estudiar el microcosmos de l’home, perquè aquest microcosmos humà difícilment és estàtic, i, doncs, mai no és estadístic, ans està sempre en un moviment irrepètible, com ho és l’aigua dels rius, i el moviment és la icona de la vida material, i d’una vida metafísica.

Per altra banda, s’acostuma també a qualificar lleugerament els gerents dels coneixements empírics amb la paraula ‘científics’, denotant amb això una gran ignorància, ja que aquesta paraula ‘científic’ vol dir ‘el qui sap’, simplement, el qui sap segons raó i, doncs, segons proves i argumentacions: i el saber no té especialitats doctrinàries, ni és propietat dels qui experimenten amb ratolins.

S’ha de saber per sempre més que el mètode d’estudi seguit en la consecució de qualsevol tema o matèria és el mateix, sempre i arreu, ja que parteix de l’observació, de l’estadística feta sobre aquesta mateixa observació, de l’argumentació que s’ha de fer a partir de l’estadística, és a dir, la recerca de les lleis rectores, de les seves causes i efectes, i, finalment, de les conclusions, que comporten també el tractament o les dosis necessàries que s’han d’aplicar per a una bona absorció per part de l’home i de la societat.

Certament autodominar-se ‘científic’ sense cap aval doctrinal substancial i consistent, sense estar basat en les ‘raons necessàries’ o ‘constrenyents’, és declarar-se que hom pertany al cercle dels ‘idiotes’ contumaces. Ja Plató va definir el concepte d’idiota, quan escriu: “però nosaltres, encara que siguem ignorants [*idiotai*] de la Medicina, mai no podríem ser uns infeliços” (*Protàgoras*, 345a). Per si algun d’aquests ‘idiotes’ hodierns desconeix Plató, que segur que no el coneix, ha de saber que tota la filosofia subsegüent i tots els coneixements empírics posteriors són, i encara potser, simples notes a peu de pàgina del pensament de Plató.

Cal posar algun exemple. El cas de l’anada a la Lluna (1969) és un autèntic culte a l’idiotisme: ¡no s’hi ha anat mai, a la Lluna! Ara que ha mort el seu suposat primer tripulant, ha quedat ben evidenciat: amb ell ha mort la mentida. Roger Bacon (1214-1294) no hagués mai admès aquesta fal·làcia, perquè la racionativitat no declara pas que l’home pugui superar-se en les seves limitacions, ja que no superarà mai la mort ni les malalties. Diuen que el món està en expansió i que cada vegada va a més velocitat, la qual cosa, dic jo, vol dir que s’està apropant al seu centre, car els objectes en caure s’acceleren a mida que arriben al seu fi, i cal dir que, de centres, n’hi ha en nombre indefinit, un nombre tal que no pot ésser anotat per cap màquina robòtica de càlcul, tant gran és el Poder del seu faedor. L’enormitat de l’Univers influeix una mena de respecte temerós que apropa les ments despertes a un acatament d’un principi que es mereix tot l’agraïment possible. I prefereixo no fer cap comentari sobre aquesta anada a Mart del *Curiosity*. I afegeixo: només les permutacions de divuit principis entre ells dona un total que supera els vint bilions.

Aquests autodenominats ‘científics’ només arriben a tenir un *intellectus abhorritiuus*, és a dir, un intel·lecte que està fora de lloc, que sent aversió per la vera veritat, que és contradictori amb si mateix, i que és incompatible amb els altres intel·lectes, quedant reduït inconscientment en el seu ghetto. Tot saber que no tingui com a centre l’home està situat en la categoria lògica de la Minoritat, així com en el de

la Inconveniència, la qual cosa l'incapacita perquè pugui anotar la categoria de la Diferència radical, i, molt menys encara, la de la subsegüent Concordança.

Malauradament el món ha passat a estar en mans de dementats de tota mena, i la seva llista fóra interminable, i són dementats perquè bàsicament no tenen sentit del ridícul. I, en aquesta línia, és entenedor que l'home continuï cometent els assassinats que està cometent, i, a més, sense que li afecti la consciència, ja que la perversió de tot el seu esforç s'anul·la en proporció directa amb la derrota de la consciència. Aquest individu té les pretensions de ser el número u: va ben equivocat. Màxim, màxim, cal aspirar a ser bo, ni tan sols a ser el millor, perquè quan arrela la supèrbia científica s'ha plantat l'arrel de l'autodestrucció.

Sens dubte, aquests autodenominats 'científics' estan afiliats a la doctrina de la vel·leïtat, la definició de la qual és tan simple com diàfana: la vel·leïtat és la *voluntas impossibilium*, és a dir, a la doctrina del *show*. I llegeixo: "Déu, volent el seu ésser, que és la seva bondat, vol totes les coses en tant que tenen la seva semblança... Déu, doncs, no pot voler una cosa que repugna la raó de l'ésser...; així mateix a la raó humana, en tant que home, repugna ser irracional, i així mateix a la raó de l'ens... repugna que alguna cosa sigui al mateix temps ens i no-ens... La voluntat no existeix si no és d'algun bé entès, per tant, allò que no cau en l'intel·lecte no pot caure en la voluntat... Segons que cada cosa està relacionada amb l'ésser, així mateix està relacionada amb la bondat. Però les coses impossibles són aquelles que no poden existir; per tant no poden ésser bones" (Tomàs d'Aquino, *Contra Gentiles*, 84). ¡Quina llàstima que aquests 'científics' es quedin sempre fora de les coses importants, sepultats en la seva pròpia ignorància! Cal, doncs, saber discernir el necessari de l'important, i saber coordinar aquestes dues línies sota la categoria de la Diferència.

Bé, estic parlant de l'intel·lectual laic, no de l'estudiós sotmès a una ideologia doctrinària, econòmica o curricular. No hi ha intel·lectual *per se* que visqui esclavitzat. La regió intuïtiva és l'últim recer on l'ésser corruptible pot fruit de la pau recolzant-se en la seva *noûs*, si bé l'entrada en aquest àmbit és tangible a través només del cognoscitiu ('allò que té la potència de generar quelcom amb el concurs de més coses').

L'intel·lectual laic, doncs, ha de qualificar-se amb el terme *idiota* sortit dels llavis de Plató i d'Aristòtil, i fora d'aquí no obtindrà la salvació. Perquè l'*idiota* simple només reconeix la seva capacitat intel·lectiva, si bé hauria de reconèixer la seva dependència de la matèria, que no sempre el deixa lliure. En canvi, l'*idiota* conscient s'autoallibera del ridícul esmentat més amunt, i només admet allò que és bo, i, doncs, allò que és intel·ligible, i, doncs, allò que és operatiu. Per tant, la llibertat, al nivell que sigui, no existeix, si pretén ascendir al cimadal de la supèrbia, ja que les coses no tenen la seva semblança, i només existeix allò que és bo, i, doncs, allò que no repugna la raó d'ésser. És ben cert, doncs, allò que diu que "el nombre d'idiotes és infinit", perquè la simple *idiotesa* és reconvertida en vel·leïtat nècia.

D'aquí ve que, quan utilitzem el terme *humanitat*, recuperem la nostra categoria lògica i aflueixem el complex: només allò que està relacionat amb el ver ésser és objecte del saber, de la saviesa. ¿Quina quiditat té un cineasta que no persegueix la raó de bé?, per posar només un exemple. No hi ha hagut cap cineasta que hagi arribat a la sola de les sandàlies de Plaute (254-184 aC), en el cas que portés sandàlies. Per consegüent, la vel·leïtat gira a l'entorn del no-res.

Llegeixo: "descobrir el faedor i el pare d'aquest Univers és cosa àrdua i, una vegada trobat, és impossible d'explicar-ho a tothom" (Plató, *Timeu*, 28c). L'intel·lectual laic és l'encarregat d'estudiar l'Univers amb les dificultats que comporta, i de ben segur que és més complex i subtil l'Univers de l'ànima racionativa que l'Univers de les constel·lacions, dels forats negres i de les estrelles supernoves.

Tot això, i una mica més, queda concentrat en el títol *Revista Internacional d'Humanitats*, i en ella es troba ja una espurna de l'immens fogar del *saber*, al qual està tothom invitat i per al qual està equipat tot ésser racional: cal obrir aquestes *ments* tan tancades i deixar-se anar per l'esperit de l'antiga Alexandria, on tots els sabers hi concorrien, sense encasellaments ni taxonomies.

Per acabar, i per tot això, Ciceró pregunta, al començament d'aquest escrit, *¿què hi ha de més dolç / fragant / melodiós / agradable / encantador / estimat que l'oci / el lleure / la festa / la tranquil·litat / l'alleujament esmerçat en les lletres? Em refereixo a aquelles lletres amb què coneixem la infinitat de l'Univers i de la natura, i, en aquest món, el cel, els territoris, les mars.*

Recebido para publicação em 10-08-12; aceito em 15-09-12